

INITIVM

CHRONICORVM, LIBER

primus, qui primam etatem, hoc est,
annorum duo millia, ab Adam
vsque ad Abraam tempora
continet.

Acque literę docent, qđ crearit
Deus cœlum & terram, deins
de hominem Adã & Euam,
eosq; in paradysum collocarit,
hoc est, vt extra mortem &
peccatum positi in terra beate
viuerent, sed quum p̄ceptũ
à Deo impositũ neglexissent,
factos esse peccato & morti obnoxios. Verum
quum clare hæc omnia descripta extent in sacris bi
bliis, ex quibus discenda sunt, superuacaneum est
ea hoc loco commemorare, tantum lectorem mo
nuisse satis est, constare ex his principiis m̄dum,
& creatos à Deo Adam & Euam, qui seminariũ
sunt totius generis humani.

Porro vero sub ipsum statim creationis tem
pus, instituit deus ciuilem administrationẽ, quãdo
potestatem tradidit Adẽ in ea oĩa, quę in terra & ma
ri sunt, vt vteretur illis, et bonã ordinationẽ statue
ret in illis omnibus, quę sunt externa. Hoc manda
tum dei prima origo est legũ omnium, & quicquid
ciuiliũ ordinationũ vsq; est, ex eo cepit initium, quæ
propter m̄datũ hoc quod datũ est Adẽ, approbã
tur à deo. Quin & Ecclesia hic suũ habuit principi
um. Nã p̄ceptũ datũ est, in quo timorẽ & fidem
suã corã deo exercerẽt, sed vbi peccare cœpissent,
patefecit Deus potentiam Satang, & contra illam
Euangelium de semine mulieris, hoc est, de Chri
sto p̄p̄o

Cum his adu...

huc m̄di

Em p̄

potentia satane orta

quod satyram promissit dicitur p. hunc

LIBER I. CHRON.

sto promissit, ut veniret Christus & dissiparet regnum Satane, ac nos de peccato & morte vindicaret in libertatem. Prima hæc Euangelij prædicationis fuit, quæ ecclesie & regno Christi initium dedit. Nam in ecclesia non solum præcepta bonorum operum docere oportet, sed & remissionem peccatorum per Christum: siquidem hoc tantum modo reconciliamur deo & persistimus contra mortem & tentationes omnes, quum promissionem de remissione peccatorum fide apprehendimus, atque ita consolationem ceperunt Adam & Eva ex verbo de promisso Christo, estque ex hisce duabus personis primū inchoata Ecclesia. Præter hæc & temporales afflictiones eos ferre oportuit, nam ex paradiso pulsati sunt, hoc est subiecti sunt morti, & omnis generis calamitatibus aliis, atque ita per omnem vitam in labore ac gemitibus egerunt in ea terra, quæ postea à Iudeis occupata est. Nam scribunt apud Damascum urbem creatos esse.

De Cain & Abel. *Genesis iii B*

Refert scriptura sacra ex Adam & Eva sobolem procreatam, Cain occidisse fratrem suum Abelum. Prima hæc crux & persecutio est, quæ inferitur ab impiis propter Euangelium. Exemplum horrendum imprimis est. Nam contigit hæc cædes non alia de causa, quam ob cultum dei, quem, quum sincere sit, ferre non potest Satan. Ideoque impellit Cain, ad interimendum fratrem, ut verbum dei & sincera doctrina extinguatur. Et indicat hoc factum quam vehemens ira, & quis furor sit Satane. Præterea, quæ infirmitas & ignorantia sit hominum. Insertæ autem huic historiae sunt obiter graues & seriæ conciones de venturo iudicio dei, de horrenda ultione propter effusionem sanguinis, quæ hic recensere longum esset.

Cain

N. h. ref.
aut.

prim. h. ref.
Abel ob
cultu dei
occisus.

LIBER I. CHRON.

Cain postquam fugit conspectum sui patris, urbem coepit aedificare Enoch vocatam. Filij eius omnis generis opificia & artes excogitarunt. Tandem ob commissam eadem poenas dedit: nam & ipse simili genere fati interit.

*para mea
fura reddo*

De Seth. *Genesis iii. d. 45 A*

Post hæc filius Seth Adæ natus est, hic probitate & pietatis studio clarus post occisum Abellem Dei regnum illustrare & augere conatus est. Ex hoc Seth sancti patres postea procreati sunt, & permanserunt huius generis reliquæ. Cæterum Caini posteritas in diluio in vniuersum extincta est. Iosephus testatur ab Adam & Seth duas tabulas factas, alteram æneam, alteram vero lapideam, & insculptum illis fuisse Verbum Dei & prophetias, quibus conseruatum est verbum Dei. Scribit præterea & ab illis diuisum annum in menses duodecim, & cursus astrorum primū eos obseruasse & docuisse. Nam ne possibile quidem fuisset, humanum animum ad tam sublimium & admirabilem rerum investigationem potuisse penetrare, nisi cognitionē earum Deus aperuisset. Itaque verbum Dei, literarū characteres, & maximas quasque artes Adæ & Seth debemus. Et multa testimonia extant apud Græcos, scripturam & artes omnes à Iudeorum patribus profectas esse. Nam apud Herodotum libro quinto legitur: Græcos & artes et literas accepisse à Phœnicibus.

*Cain postea
est factus
in diluio
interit*

Adæ ætas fuit ^{nonaæto} nouem millia et triginta annorum & attigit tempora patris Noe, verum ante natū Noe mortuus est annis centum & vigintifex.

Cæterum præter genéalogiam nihil memorabile, quod accidit his temporibus, scriptum est vsque ad annos Noe, vt interim hoc certo sciamus, ex quibus Christum nasci oportuerit. Sed tamen obiter meminit scriptura de fato Enoch, quod ad Deū ille

B subla

LIBER I. CHRON.

sublatus sit, quod factum obiecit Deus ob oculos mundo, vt cognosceret & crederet immortalitatem post hanc vitam restare, quod esset iudicatus Deus, seruaturus pios, & vlturus impios.

De diluio. *Gen. vi & vij. c.*

Meminit scriptura à deo punitum esse mundum, & occasiones adnectit, nimirum qd de prauari cœperat mundus: & referuntur inter capita flagitiorum contemptus dei & tyrannis, quæ omnis generis libido exercetur. Sic enim textus habet: Sanctorum filij tyranni esse cœperunt super terram, quo significatur, contempto verbo & cultu dei, moribus inhonestis et vita dissoluta eos vixisse, oppressisse infirmos ac inopes pro suo arbitrio, & dominandi licentiã vsos pro animi libidine. Propter hæc minatus est deus interitum mundo per diluuium, & hoc ipsum priusquã eueniret predicare voluit Noe, annos centum, vt conuersi quidam seruarentur.

Noe quum natus esset sexcentos annos facta est inundatio, & ingressus est in arcam iuxta præceptum dei cum vxore sua, cum tribus filiis suis Sem, Cham & Iaphet, sumptis vnã eorum vxoribus, & seruatus est. Reliquos homines & animalia omnia absorpsit & perdidit inundatio. Et sunt à mundo condito vsq; ad inundationis tempora, anni mille sexcenti & quinquagintasex.

De tempore post diluuium. *Ge. ix. c.*

Quum Noe iam supra annũ dimidium intra arca fuisset, & inundatio decreveret, hæsit arca in altissimo monte Armeniæ, ac post exactum annum, quũ terra siccare cœpisset, iussus est à Deo Noe deferere arcam in qua fuerat iam integro anno. Tum vero iterum quasi nouum mundum

*Ab
sublato
Erogat
te hanc
et hanc*

dum instituit deus. Primum enim donauit ve-
 bum suum, quo promisit nō submergendum am-
 plius mundum, & certitudinis tesseram addidit
 Irim, quæ moneret nos de facta promissione, atq;
 hoc modo beneuolentiæ, & misericordiæ signa
 proposuit ad fidem exercendam, permisit etiam tū
 libertatem carnibus vescendi, qua sancti patres
 ante diluuium nunq̄ vsi erant. Præter hæc nouum
 præceptum tulit Deus de administratione exter-
 na, & clarius præcepit homicidas vicissim occi-
 dendos esse per eos, quibus legitime hoc cōmis-
 sum sit, hoc est, per Magistratum. Itaque ea ratio-
 ne nouus plane mundi status de integro consti-
 tutus est.

Hæc oīa breuiter recensui, in primis vt quisq;
 ad animum reuocet & expendat secum, quāta sit
 ira dei propter peccatū. Etenim voluit deus hoc
 exemplo mundum cautiorem reddere, q̄ iudica-
 re & vlcisci velit, estq; significatum velle Deum
 iudicare aliquādo vniuersum mundum, siquidem
 non vult peccatum inultum manere. Scripserunt
 nōnulli, quum in aquis primū submersus sit mun-
 dus, colligi ex naturalibus argumentis posthac cō-
 flagraturum. Quin & hoc obseruati dignum est,
 seruari a deo suos quanq̄ numero paucos & con-
 temptos. Notandum hoc in loco & illud est, de
 instituta ciuili potestate, & vindicta ob perpetra-
 tum homicidium. Nam hoc ferè caput est omnis
 ciuilis administrationis, iuxta quod reliqui om-
 nes casus & delicta iudicari debent.

De Turri Babylonica. *Genesis xi. 2.*

Post diluuiū aucto iam humano genere apud
 Chaldeos Babylonica turris, & ciuitas Baby-
 lon ædificari cœpta est, vt ibi regnum auspicaren-
 tur, & alios populos subiicerent. Cæterum hos
 cōnatus euertit Deus, nam quum antea vna

LIBER I. CHRON.

lingua omnes vteretur, factum est, quod mutata
vulgari sermone alij alio idiomatis genere dice-
bant, & quum intelligere se mutuo non possent,
opus relictum est imperfectum, et ob varietatem
linguæ alij in alias orbis partes se contulerunt, ex
posteris Noe, id quod subiecta figura indicat.

Sem maximus natu filiorum Noe, ex cuius ge-
nere Christus est, occupavit cum filiis suis eam Sy-
riæ partem, quæ orientem spectat. Nam ex eius fi-
lio Aram Syri venerunt. Ex Assur Assyrii, ex Ara-
phaxat Chaldei, ex Elam Perse originem ducunt.

Cham alter filiorum Noe eam regionem ob-
tinuit, quæ ad meridiem tendit. Ex Canaan enim
Canangi sunt, ex Mizraim Egyptii, ex Cus Ethi-
opes, ex Saba Arabes.

Iaphet natu minimus filiorum Noe, ad occi-
dum & septentrionem se contulit, et hic omnium
nostrum pater est, propterea & reperitur eius no-
men apud Poetas, qui Iapetum eum vocarunt.
Ex huius filio Janan vel Jaon Græci sunt, quos Io-
nes appellamus. Nam hi Græcorum primi sunt.
Et vox Janan seu Jaon is est haud dubie, quem Ia-
num vocauerunt Latini. Pingere hunc bifrontem
solebant, quod utriusque gentis & Græcorum & Lat-
inorum ex eo ortus erat, & quoties auspicaturi alii
quid erant, singulari quodam honore eum vene-
rabantur, quo testati sunt quod Jaon patrem agnou-
erunt. Jaonis filius Cethim fuit, unde Macedones
dicti sunt, idque confirmat primus Machabeorum
liber, & vox Machtetim Hebræis sonat rex Ce-
thim, unde Macedo vocabulum natum est. Nam
Stephanus scribit Macetis veteres dixisse.

Jaonis plures fuerunt filij, Elisa & Dodanim,
ex quibus Eoies aut Hellas, & Dodonei ortum tra-
hant: hi omnes Græcorum primi sunt. Ex Tarsis
Jaonis filio Tarsus in Cilicia dictus est.

Iaphet

Iaphet & alios adhuc filios habuit, ex Gomer Magog, Tyras, & Mesech. Ex Gomer Cimerij siue Cimbrj sunt, teste Eusebio. Ab Ascanes filio Gomer Tuiscones, hoc est, Germani venerunt. A Magog orti sunt Scythę, & hinc Turcarū origo est. A Thyras Thraces. Indicaui breuiter quā quisque filiorum Noe orbis partem occuparit, id quod ad intelligendum multas historias clarius refert cognoscere.

De prima monarchia.

VT intelligi possit in his quę geruntur a Magistratu opus Dei cognoscendum & honorandum esse, monuimus supra in præfatione, voluisse Deum quatuor Monarchiis mundum retineri, vt politia, iustitia & vindicta inter homines conseruarentur: propterea traduntur de his Monarchiis multa passim in scripturis sacris. Duplici eas ratione Danieli proposuit Deus: Primum sub imagine viri grandis, cuius caput aureum erat, pectus argenteum, venter æneus, crura ferrea, pedes partim fictiles, partim etiam ferrei erant; & ne ignorare queamus, tum demum mundi consummationem fore, adiectum est a petra, quę Christum significat, confringi pedes, atq; ita ruina viri indicio est cessaturum esse mundum.

Interpretatus est hanc visionē Daniel ipse de quatuor Monarchiis. Nam aureum caput significare ait primum regnum, hoc est, Assyriorū Monarchiam. Argenteum pectus, Persarum regnum. Ventrem æneum, Gręcorum imperium. Ferrea crura, Romanorum regnum. Ferrei & fictiles pedes, presentem Romani imperij statū adumbrat, vt pote quod hodie multo angustius & infirmius habemus, atq; olim fuit.

Præferunt & horum regnorum typum quatuor animalia ostensa Danieli. Leæna Assyriorū

LIBER I. CHRON.

robur significat, Vrsus Persarum imperium, Parus
 dus Alexandrium. Quarto animali Romani signifi-
 cantur. Et adiicitur, præter Romanū imperiū exo-
 riturum esse aliud regnum crudelitate plenū, atq;
 adeo q̄ contra verbum Dei nouā legem statuer,
 atq; hoc est Mahumeticū & Turcarum imperiū
 hodie. Adeo fideliter cōmoneri nos voluit deus
 vt cognitis totius mundi historiis cōsideraremus
 non longe abesse consummationis tempus, atque
 hoc modo habeamus q̄ fidē nostrā confirmemus.

✱ In Bibliis extat primum regnum ex Nemroth
 apud Babylonios initium sumpsisse, & vocat eū
 scriptura venatorem robustum coram Deo, hoc
 est, potentē principem, qui vi subegerit homines
 ad obtemperandum. Et venator coram Domino
 dictus est, quasi dei venator, quo significatū est ci-
 uilem potestatem vindictam esse à deo ordinatā,
 atq; adeo quę dei ministra sit. Itaq; prima Monar-
 chia apud Chaldeos cœpit, quēadmodum & Xe-
 nophon testatur, & regnarunt primum posteri
 Cham, ex quo originē Nemroth habuerat. Quan-
 quā enim filium Cham deuouerat pater Noe,
 tamen mirabili interim fato, & vindictam & pro-
 missionē distulit deus. Cæterum penes posterita-
 tem Nemroth non permansit imperiū. Nā apud
 Assyrios nouū regnum exortū per Assur, à quo
 & Ninie ciuitas condita est. Porro ex Ninie
 progressi sunt Assyrii, & urbem Babylonē sube-
 gerunt, id quod Diodorus Siculus scribit, estque
 per hanc occasionem à Chaldeis ad Assyrios tran-
 sata Monarchia.

Strabo & præterea alij Ninie urbis mentio-
 nem fecerunt, q̄ in Assyria sita sit, vnde æstimari
 facile potest, Ninien & Babylonem duas diuer-
 sas vrbes fuisse, non vnam diuersis nominibus.
 Multi in hac Monarchia reges recensentur, cæte-

rum

*Ab
 ptas
 seculari*

LIBER I. CHRON.

12

tum quum nihil memorabile de factis eorum ex-
ter, non attinet magnopere nomina eorū tantum
enumerare, solum hoc meminisse lectorem ope-
rapretium erit, cœpisse hanc Monarchiam prope
modum sub ipsum terminū primorum bis mille
annorum, qui sub id tempus exacti erant, ex quo
Abraam quinquaginta annos natus erat.

Hactenus de prima ætate mundi, in qua vides
relicet de creatione mundi, de ecclesia, & ciuili ad-
ministracione ordinata diuinitus, & præterea de
aliis stupendis factis à deo exhibitis mundo. Cæ-
terū ecclesia à Noe patriarcha ad Abraam perue-
nit, qui natus erat annos quinquaginta octo quū
moreretur Noe. Interim autē quum cœpisset hac
Monarchia, in Babylone passim vbiq; impietas
& idolatria exorta est, vera interim fide, & verbo
Dei extincto.

LIBER II.

DE QVATVOR MONAR-
chiis, qui similiter bis mille annos
complectitur.

QVANDO omnino necessarium & vtile
est in historiis tempora & rerum gesta-
rum seriem consyderare, partiri vo-
lui hæc Chronica in maximos quosdam & certos
numeros, qui facile percipi & memoria retineri
possint, sed quibus cōprehenderentur tamen ma-
ximè & præcipuæ quæque vicissitudines mundi.
Postq̄ itaq; primā ætatem absoluius, dicere iam
instituemus de subsequētib; bis mille annis, in
quibus & summa potētia mundi apparuit, & ma-
ximè Monarchie ordīne extiterunt.

B 4

De pria